

(uit veteranenblad checkpoint april 2015)

VETERAAN PETER WILL KIJKT TERUG OP DE INDIË

'Knechtjes van de suikerbereren'

Peter Will bij het monument voor de gevallen in Veendam. Foto: Birgit de Roij

Door: Jan Schoeman

Zijn jeugdervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog leidden ertoe dat Nijmegenaar Peter Will zich in 1945 als oorlogsvrijwilliger aanmeldde bij het Korps Mariniers. In 1947 werd hij uitgezonden naar Indië. Achteraf concludeert hij over die periode dat het op het hogere niveau om andere dingen ging dan orde en vrede brengen. "Zeker in de latere jaren waren we toch vooral loopjongens in dienst van het economisch belang."

"Mijn beide ouders waren zeer principieel tegen het nationaalsocialisme en mijn vader, daarin gesteund door mijn moeder, was ook actief in het verzet. Hij heeft dat met de dood moeten bekopen: hij werd op 1 december 1943 opgepakt en als politiek gevangene naar Duitsland afgevoerd. Daar is hij ergens in april 1945 als gevolg van uitputting overleden. In mei 1966 konden zijn stoffelijke resten worden geïdentificeerd waarna er een herbegravenis op het ereveld Loosdrecht volgde", vertelt Peter Will (86). Maar dat was niet de enige belangrijke ervaring: "Ik volgde in Nijmegen lager onderwijs op de Klakkenborg en afhankelijk van het lokaal waar ik zat, leerde ik jurekang

uit op ofwel de vernielde Waalbrug, ofwel de vernielde Spoorbrug. Als jong jochie word je dan wel heel nadrukkelijk geconfronteerd met het geweld en de zinloze vernielingen die het gevolg zijn van oorlog."

Kwaad bestrijden

Will werd gegrepen door een wervingsposter van het Korps Mariniers, waarin werd opgeroepen om na een opleiding in de Verenigde Staten ook Indië te gaan bevrijden. "Ik wist eigenlijk niets van het korps al en ben dus stomtoevallig marineer geworden. In 1945 was ik nog te jong en uiteindelijk ben ik ook niet in Amerika opgeleid, maar vanaf augustus 1946 gewoon in Bergen op Zoom. Van die keuze heb ik nooit spijt gehad. Natuurlijk, op basis van mijn

oorlogservaringen had ik ook patiënt kunnen worden, maar dat heb ik niet gedaan. Ik heb er toen heel bewust voor gekozen het kwaad actief en ook letterlijk te bestrijden." Uiteindelijk zou Will in juli 1947 als marinier der tweede klasse gewesenschutter schoep gaan naar Nederlands-Indië en daar begin augustus aankomen, onmiddellijk na het einde van de eerste positionele actie.

"Na een periode van acclimatiseren volgde een eerste plaatsing in het dorpje Gedeg op Oost-Java. Al op de tweede dag daar hadden we vuurcontact met de tegenstander. Daarbij raakte mijn maatje Henk de Wilde zodanig gewond dat hij op 26 augustus zou overlijden. Ja, dan ben je bang, boos en koester je wraakgevoelens. Wat betreft dat laatste: die heb ik nooit gevoeld ten opzichte van de Indonesische burgerbevolking, maar wel voor peloppers en rampokers. Ik kan me goed voorstellen dat er vervolgens dan ook aan Nederlandse kant excessen voorkomen. Vanuit de camouflageleunstoel kun je natuurlijk wel roepen dat dit niet mag, maar dan laat je zien dat je de situatie niet hebt begrepen. Overigens heb ik geen begrip voor ontsporingen van geweld waarvan willekeurige burgers het slachtoffer werden. Dat valt nooit goed te praten. Immers, wat mensen wel eens vergeten, is dat er, behalve een dekolonisatieoorlog tussen de nieuwe *Republik Indonesia* en Nederland, tegelijkertijd ook een hele serie onderlinge conflicten werd uitgevochten. Die gingen niet zelden over de rug van de eigen burgerbevolking. Juist die mensen waren heel blij met onze aanwezigheid omdat we rust en stabiliteit brachten. Des te wranger als juist zij het slachtoffer van ontsporend Nederlands geweld werden."

Afwikkeling

Uiteindelijk volgde, onder zware internationale druk, eind december 1949 de soevereiniteitsoverdracht. Een spoedige thuisreis zat er voor Will echter niet in. "Nee, ik kreeg daarna een administratieve functie op het ministerie van Marine in Batavia. Het was de bedoeling dat we zouden assisteren bij de afwikkeling en de overdracht aan de Indonesiërs. Op zich was dat best een rare situatie. We woonden gelegerd op kasernen Wolterre-

De vernielde Waalbrug bij Nijmegen in mei 1940. Deze brug bij Nijmegen werd op 10 mei 1940 opgeblazen vlak voordat Duitse troepen de brug konden bereiken. Foto: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat

den, hadden voortdurend contact met de voormalige tegenstander en toch leidde dat niet tot grote spanningen." Uiteindelijk zou Will in december 1950 terugkeren naar Nederland om vervolgens in 1952 de dienst te verlaten. "Ja, na terugkeer in Nederland waren ze nog wel zo slim om alle tijdelijke bevorderingen terug te draaien. Ik was in Indië bevorderd tot tijdelijk korporaal, maar die peet duurde dus niet lang."

Terug in Nederland overkwam ook Will datgene wat veel sobats volgens hem herkennen. "Je vindt nauwelijks geboor voor je verhalen en emoties, er hoest onbegrip en op een gegeven moment ga je zelf zwijgen over Indië. Dat heb ik ook gedaan. Pas na 1990 begon er langzaam begrip te ontstaan en kwam de dialoog tussen de samenleving en haar Indiëgangsters op gang. Pas toen kwam er ook aandacht voor al die ex-militairen die zitten met een knoop die ze zelf niet kunnen ontwarren. Ja, zo omschrijf ik doorgaans PTSS. En zonder dat ik daaraan nu zelf last heb, word ook ik 's nachts wel eens wakker. Wie niet, zou ik willen zeggen."

Hij vervolgt: "Heel bijzonder was de terugreis die mijn vrouw en ik in 1998 hebben gemaakt. Door de gesprekken met meeroizende veteranen werd er plotseling ook voor haar veel meer duidelijk. We hebben toen mijn plaatsingen min of meer overgedaan – we hebben mijn Indiëse geschiedenis nageleefd. Een van de meest bijzondere momenten was toen ik voor een klas Indonesische middelbare scholieren een gastles mocht geven over wat zich tussen 1945 en 1950 had afgespeeld. Ik heb toen geen gevoel van vijandschap

ondervonden, op geen enkel moment trouwens. Integendeel, iedereen was buitengewoon hartelijk. Ik heb toen, vergelijkbaar met de gastlessen die ik ook in Nederland geef, weer eens duidelijk ervaren hoe belangrijk het is dat je als veteraan zelf je verhaal vertelt. Als je dat namelijk niet doet, gaat er een hele geschiedenis verloren."

Zinloos

Will concludeert: "Als ik nu terugkijk op die jaren, dan zijn heel veel Nederlandse militairen vol idealistische motieven vertrokken naar Nederlands-Indië, om eenmaal ter plekke vooral te worden ingezet als knechtjes van de suikerbieren. Ja, zo noemden we ook toen al de rijke en machtige plantage-eigenaren van wie wij, met onze inzet, de economische belangen moesten veiligstellen. De eerste positionele actie had als codenaam operatie Product en wat mij betreft zegt dat genoeg. Uiteindelijk ging het de hogere niveaus om heel andere dingen dan orde en vrede brengen. Dat maakt voor mij het omkomen van die ruim 6200 Nederlandse militairen, onder wie ook 9 uit mijn huidige woonplaats Veenendaal, goedgevoel zinloos. Meer precies gezegd: de eersten zijn nog wel voor een idealistisch en rechtvaardig doel gesneuveld. Dat ging namelijk om de bevrijding van de Nederlandse kriegs- en burgergevangenen en grote aantallen Chinezen om hen vervolgens te beschermen tegen de agressie en moordlust van bendes nationalistische Indonesische jongeren. Maar daarna? Zeker in de latere jaren waren we toch vooral loopjongens in dienst van het economisch belang." ■